

EKONOMİK KRİZİN İLAÇ SEKTÖRÜ VE ECZACIYA ETKİLERİ

Mustafa Turunç*

Ülkemizde 1950'lerde tohumları atılan, 1980'lerde Serbest Piyasa Ekonomisi söylemleri (yutturmacaları) ile yeşertilen politikalar sonucunda üretim, istihdam ve katma değer yaratma çabaları, sosyal devlet anlayışı bir kenara bırakıldı. Faiz ve dolar kıskacında kalan toplumun değer yargıları bir bir altüst edildi. Köşe dönmeçilik, vurgun, talan ve paradan para kazanma (rantiyecilik) anlayışı topluma egemen oldu. Özetle tefeci toplumu olduk çıktık.

Sözü edilen "yükselen değerler" in toplumumuzdaki algılanış biçimi ile 2000'li yıllara gelindiğinde uygulanan politikalar dibe vurdu. Kasım 2000'de ilk uyarıyı veren ekonomi, krizleri kanıksamış toplum refleksi ile gerektiğince önemsenmeyince, Şubat 2001'le beraber bir günde yüzde 40 yoksullaşarak, duyarsızlığımızın bedelini ödemeye başladık. Para ile para kazanılmayacağı gerçeği bir tokat gibi suratımıza patladı.

Yaşanılan ekonomik krizin sorumlusu çıpa idi, dalgalı kurdu, makası derken !.. (sorumlusu henüz bulunamadı) gelinen 8 ayda ekonomik krizin etkileri hafifleyeceğine, gün be gün daha da derinleşerek devam etmektedir. *The Economist* dergisinin haberine göre, **Türk lirasının son bir yıl içinde dolar karşısındaki değer kaybı % 66'dır.** Bu tespitten de anlaşılacağı gibi yoksullaşmamız artarak devam etmektedir. Yetkililer, yaşanmakta olan krizin sorumlularını araya dursun; gelişmeler ekonomik krizin etkilerinin tüm sektörlerde uzunca bir dönem devam edeceğini gösteriyor. Bugüne kadar 1 milyona yakın işçi işini kaybetmek zorunda kaldı. Mali sektörden ve medyadan binlerce çalışan işinden oldu. Emek kesiminin dışında, bu güne kadar hiçbir eylemlilikte bulunmamış esnaf, tacir kesimi bile farklı dünya görüşlerine karşın bir araya gelerek meydanlarda toplanmış, ekonomik kriz ve kriz sorumlularına karşı tepkilerini dile getirmişlerdir.

3* İstanbul Ecza Koop. Delegasyon Üyesi

Kriz sonrası ilk kurtarılması gereken sektör mali sektör mü yoksa reel sektör mü tartışmaları sürdürüle dursun, ekonomik krizin ilaç ve eczacılık alanındaki yansımaları neler, biz eczacılar krizden ne şekilde etkilendik, krizin sosyo-ekonomik etkileri neler bir göz atalım.

Ekonomik krizin, eczacının ekonomisinde ne gibi yaralar açtığını irdelemeden önce, toplumun tüm katmanlarında olduğu gibi eczacının ruh sağlığında, sosyal yaşantısında, kişilik yapısında ve değerlerinde ne gibi hasarlar yarattığının araştırılması gerektiğine inanıyorum. Eşitsizliğin bu kadar derin ve uluorta yaşandığı bir ortamda kendinin sorumlu olmadığı bir ekonomik krizle boğuşan ve bedeli yine kendilerine ödettirilmek istenen kesimlerin psikolojilerinde ciddi bozukluklar meydana geleceği açıktır.

Psikiyatri Uzmanları, krizi; adı üstünde, “varolan bir durumun ya da dengenin bozulması” diye tanımlıyorlar (Şahika,Y, 2001). Kriz durumunda kaynaklarda bir eksilme söz konusu olur. Örneğin, trafik kazası geçiren bir insanın ayakları kırılabilir, ayak iki ay alçıda kalarak iyileşme sağlanır. Ve kriz geride kalır. Ekonomik krizde ise durum biraz farklıdır. Toplumun bütün dengelerinin bozulduğu bir olumsuzluk söz konusudur. Gelir durumları farklı bireyler kriz durumundan farklı biçimde etkilenirler. Bireysel açıdan kaynakları bozuk olmayan kişiler bile “bu durumda ben ne yapacağım” sorusunu kendine sorarak, maddi durumlarını doğru

değerlendirmede güçlük çekerler. Her şeyden önemlisi **geleceğe güvenmeme duygusunu** taşırlar. Geleceğe güvenmeyen insan kendine ve dostlarına da güvenmez. Güvensizlik genele yayılır, insan kuşkucu ve pesimist bir ruh haline bürünür. Yine kriz ortamında insanlar öfkeli ve kavgacı olabilirler. Bazıları ise tam tersi kendini korumada ve duygularını ifade etmede zorluk çeker, içe dönük insanlar olurlar. Depresyonlar baş göstermeye başlar, bu tür tablolar yavaş yavaş ilerleyerek süreçte intihara doğru giden bir ruh hali belirir. Bunun yanı sıra vücut direncinin zayıflamasına paralel olarak organik hastalıklara karşı yatkınlık artar. Örneğin, enfeksiyonların yerleşmesi daha kolay olabilir. Son dönemde psikiyatride **fakirliğe bağlı ruhsal sorunlar** adı altında yeni bir tanımlama gündeme girmiştir. İnsanlar benzer problemleri bir değil, bir çok kez yaşarsa, o problemin bir daha olmayacağına ilişkin inanç kaybolur. Ekonomik krizleri sıklıkla yaşayan bir toplum olarak çoğumuzda düzeler umudu kaybolmakta; bu olumsuz beklenti ise mevcut durumla mücadele etme kapasitemizi olumsuz etkilemektedir. Kişi, “nasılsa yeniden tekrarlıyor” diye karar verdiği an, köşesine çekilmeye dönük durur. Bir kez inanç sarsıldı mı kaynak azlığı ölçüsünde rekabet ve ona bağlı olarak **kıyım** artar. “Madem kaynak az, ben seninkini elinden almak için ayağına çelme takarım” yaklaşımı daha kolay yaygınlaşır. Bu yaklaşım önce hak (!) gibi görülür, sonra da

alışkanlık halini alır. **Normların bozulması** krizlerde beklenen sonuçlardır. Ve **yozlaşmayı** beraberinde getirir. Ayrıca, krizlerle beraber bireylerde biriktirme ve stoklama eğilimlerinin arttığı gözlenmekte, öte yandan biriktirilenleri tüketirken çoğu kez uygunsuz kullanım, rasyonel olmayan bir stoklama gündeme gelir.

İşte, uzmanlar krizle beraber görülen psiko-sosyal değişimleri böyle özetliyor. Söz konusu görüşlerden yola çıkarak eczacı kesiminde de geleceğe güvensizlik duygusunun artarak benlikleri sardığını söylemek sanırım yanlış olmaz. Aynı bölgede sağlık hizmetini sürdürüp de birbirine karşı bir merhabayı bile esirgeyen meslektaşlarımızın kriz sonrasında agresif tutumlarını artarak sürdürmesi söz konusudur. Ümidin kaybolması, mücadele gücünün azalması ile meslektaşlarımızın eczacı örgütlerine olan bağlılık, dayanışma ve ortak hareket etme kabiliyetlerinde gerileme öngörmek olasıdır (Örgüt yetkililerinin dikkatine!). Meslektaşlarımızda kimi zaman görülen meslek etiği ve deontolojisinden sapma eğilimi “krizde normlar bozulur” saptaması ile beraber değerlendirildiğinde eczacı tabanındaki yozlaşmanın artmaması en büyük dileğimizdir. Ayrıca, krizde mal stok etme eğiliminin yansımaları eczacı tabanında da görülmüş, krizin ilk aylarında gereksiz ilaç stokuna giderek daha sonra değineceğim gibi ekonomik krizin etkilerini kendi istemleri ile ağırlaştırmış oldular.

Özetle, ekonomik krizin yarattığı, kişilik yapısında bozulma, psikolojik

travma, depresyon ve intiharlara varan ruhsal çöküntü tablolarını eczacı kesiminde de gözlemlemek mümkündür .

Krizin İlaç Sektörüne Etkileri:

İlaç üreticisi ve ithalatçıları, krizin ilk günlerinde krizin olası etkilerini en aza indirebilmek için farklı satış stratejileri ve farklı pozisyonlar almaya başladılar. Bir grup (küçük ithalatçı firmalar) ilaç satışlarını hemen durdurdu. Dövizin piyasa şartlarında dengeye oturmasını bekledi. Diğer grup ise; (yerli ve çokuluslu ilaç tedarikçilerinin temsilcileri) o güne kadar piyasalarda uygulamakta oldukları kampanyalı satış yöntemlerini durdurdu. Normal satış vadelerini geri çekti. Krizin hemen başlarında, önceki 150-180 gün gibi vadelerle verdikleri ilaçları 90-120 gün gibi vadelere geri çekerek krizin etkilerini tek taraflı azaltmaya yöneldi. Yine ilginçtir; firmalar o günlerde hiçbir satış aktivasyonu içinde bulunmadılar. Daha düne kadar dağıtım kanallarından çıkmayan firma satış temsilcileri, sipariş almayı bırakın, normal ziyaretlere bile gelmediler. Sağlık Bakanlığının döviz kurlarını belli aralıklarda tutma tavrından sonra ithal ilaçlarda yokluklar yaşanmaya başladı. Örneğin, o dönemde Sağlık Bakanlığı dolar kurunu 850000.-TL olarak belirlerken, firmalar ürünlerini gümrükten çekerken Katma Değer Vergilerini o günkü dolar kuru olan 1150000-1200000.-TL aralığında ödedi. Süreçte Bakanlıkla yapılan

görüşmeler sonucu ithal ilaçta Merkez Bankası'nın belirlediği kurun esas alınmasına karar verilerek sorun bir ölçüde çözüldü. Bu verilerden hareketle ithalat yapan firmaların göreceli olarak bir dönem zarar etmeleri söz konusu ise de, mevcut durumu lehlerine çevirmekte mahir(!) ilaç sektörünün, yeni çıkış yolları arayıp bulduğunu zannediyorum. Ayrıca, Mayıs ayı içinde ilaca yapılan yüzde 20 artış, eczacıyı olduğu kadar, özellikle ilaç sanayiini koruyucu özellik taşımaktadır. Bütün bunlara rağmen ekonomik kriz ilaç sanayiini de etkiledi ve sektördeki üretim, yüzde 23 oranında geriledi (2).

Dağıtım kanallarında krizin etkileri hemen görülmedi, ilaç firmalarının, uzun vadeli ilaç satışlarını kaldırmalarından sonra, dağıtım kanalları da uzun vadeli satış koşullarını iptal ettiler. Ancak, stoklarında kriz öncesi uzun vade ve yüksek ürün fazlası ilaçlar bulunduğundan, bu stokları da yeni satış koşullarına göre satış yaptıklarından (kısa vade ve ürün fazlalarını azaltarak veya tamamen kaldırarak), krizin ilk dönemlerinde avantajlı duruma geldiler. Ayrıca, spekülatif söylemler geliştirerek eczacının ilaç alımını arttırmasını sağladılar. (İlerde bu satış koşullarını bile çok arayacaksınız....Stok yapın!.. söylemleri). Satışları körüklediler (Ecza Kooperatifleri dışında). Bu arada eczacının ödeme gücü için girmesi ile depolardaki geri dönen çek-senet sayılarında hızlı bir artış gözlemlendi. İcraya verilen dosya sayısı 2-3 kat arttı.

Dağıtım Kanallarının tahsilatta zorluk çektikleri eczanelere karşı uyguladıkları yaptırımlarda artış oldu. Bu tür eczanelere karşı uyguladıkları belli bir limitte ilaç verme politikalarını krizle beraber eczacı aleyhine, çok daha katı ve acımasızca uygulamaya kondu. Meslektaşlarımızın depolardaki ekranları karartılarak, ilaç satışları durduruldu.

Sonuç olarak; krizin ilk günlerinde fazlaca etkilenmeyen dağıtım kanalları, süreçte eczanelerin girdiği ekonomik darboğazın kendilerine yansımaları ile finans zorlukları yaşamaya başladılar. Pek çoğu kredi kullanım oranlarını arttırdı ve kredi maliyetlerindeki artışlar da dağıtım kanallarını olumsuz yönde etkiledi. Kısaca, dağıtım kanalları da yaşanan krizin bedelini ödemeye devam ediyorlar.

Krizin Eczacının Ekonomisine Etkileri:

Krizle beraber ilaç satış koşullarının eczacı aleyhine ağırlaştırılmasıyla eczacı, dağıtım kanallarından kriz öncesinde olduğu gibi uzun vade, iskonto ve ürün fazlası alamaz oldu. Önceki günlerde 150-120 gün vadelerde aldıkları ilaçları en az 30 gün geri çekilerek almaya başladılar. Kabaca bir hesapla vadelerin geri çekilmesinin eczacıya maliyeti % 6'dır. Yani eczacı % 6 zarar etmiştir. Ayrıca, vadelerin geri çekilmesi ile eczacının ödeme tablolarında sorunlar baş göstermiş, ödemeler birbiri üstüne çakışarak ödeme dengelerini boz-

muştur. Ürün fazlası alma avantajı ise oldukça zorlaştırılarak, depoların çok ilaç alımına az ürün verme politikaları ile eczacı ürün fazlası avantajına da ulaşamaz duruma gelmiştir.

Krizin başlaması ile beraber özellikle ilk 1 ay, dağıtım kanallarının spekülâtif söylemleri sonucunda, provoke edilen eczacı ilaç alımına sevk edilmiş, gereksiz olarak stok edilen ilaçlar eczacıların stok maliyetini artırarak, eczane cirolarının da yüzde 50 düşmesi sonucunda, ödeme dengelerinde ciddi açıklar vermesine neden olmuştur. Belli bir birikimi olan eczacılar işletme sermayelerine ek kaynak aktararak sorunu aşma noktasına gelmiş ise de sermaye aktarma gücü olmayan eczacılar zor durumda kalarak alım yaptıkları depoları ile sorunlar yaşamaya başlamışlardır. Bir kısmının ekranları karartılarak ilaç verilmemeye başlanmış, bir kısmı icraya verilerek borçları tahsil edilmeye uğraşmıştır. Depolardaki biriken borçların ödemesi ile ilgili, bir kısım eczacı banka kredisi kullanma girişiminde bulunmuş, özellikle kriz döneminin başlarında bankaların tamamına yakını kredi işlemlerini dondurmuş olmaları nedeni ile kredi alma olanağına sahip olamamış, alabilenler ise anormal kredi faizleri vererek ayakta kalma uğraşısını sürdürmüşlerdir. Bir kısım eczacı ise, otomobillerini, varsa gayri menkullerini satarak borçlarını ödeme yönüne gitmişse de, piyasalardaki anormal durgunluk nedeni ile ya satamamış ya da değerlerinin çok çok altında satarak borçla-

rını ödemiş, yıllarca binbir emekle alabildikleri kazanımları bir çırpıda ve zararına elden çıkartarak katmerli bir ekonomik kayba uğramışlardır.

Yine bu dönemde, krizle beraber kurum ilaç ödemelerinde gecikmeler meydana gelmiş, bir kısım kurumlarda ilaç ödemeleri 3-4 ayları bulmuş, son yıllarda en düzenli ödemeyi sağlayan Emekli Sandığı bile ödemelerde 45-50 günlere uzayan ödemeler yapmıştır. İlaç pazarının yüzde 75'inin alıcısı devlet oluşuna göre, gecikmelerin eczacıya maliyetinin (yani zararının) ne kadar yakıcı olduğu görülmektedir. Sağlık hizmetini tüm zorluklara karşı sürdürmekte olan eczacı; para ile para kazanıldığı bir dönemde, kredi talep edipte alamadığı bir dönemde, borcunu ödemek için malını ortaya koyup satmadığı bir dönemde, devletin ilaç alımlarında finansörü olmuştur. Geçinebilse finansörü olmaya büyük bir onurla devam edecektir. Ancak bıçak kemiğe dayanmıştır. Ve bu özverisinin karşılığını Sağlık Bakanı'nın ithal ilaçtaki eczacı kar marjını yüzde 5 düşürmesi ile almıştır!... Ekonomik krizlerde toplumun esenliği için her kesimin fedakarlıkta bulunması kaçınılmazdır. Eczacı toplumu da eğer gerekiyorsa ülkesi için her zaman fedakarlığa razı olur. Ancak , bu tavrın onur kırıcı yanı sayın Bakan'ın eczacıları temsil eden Türk Eczacıları Birliği yönetimi ile görüş alışverişinde bile bulunmadan bir dayatma mantığı içinde, dayanaktan yoksun ve yeterince bilgi sahibi olmadan bir uygulama içine girmesidir. Eczacı bu

tavır içine sindirememektedir. Ve hayatlarında ilk kez binlerce eczacının katılımı ile yapılan miting ile sisteme ve sayın Bakan'a gereken cevabı vermiştir.

Konumuza dönecek olursak, ekonomik krizin zorlukları yetmezmiş gibi ithal ilaçtaki eczacı kar marjının yüzde 5 düşürülmesi, eczacıların özellikle kurumlara verdiği ithal ilaçlarda zarar etmelerine neden olmuştur. İlaç pazarında yüzde 25 dolaylarında bulunan ithal ilaç payı düşüldüğünde, eczacı hiçte küçümsemeyecek oranda krizin dolaylı dayatması (!) ile zarara uğratılmaya devam ediliyor. Bu son olayda gösteriyor ki; ulusal bir ilaç politikasına ihtiyaç var. Ülkenin böyle bir politikası olsa, her isteyen, her aklına gelen bir yerleri kurcalamaz, keyfi uygulamalar yapılmaz, ülke gerçekleri göz önüne alınarak ilaç üretimi sağlanır, ithal ilaç ülke gereksinimine göre ruhsatlandırılır ve temini sağlanır, ruhsat kaosu (Sağlık Bakanlığı – Tarım Bakanlığı) önlenir.

Eczanelerin sınıflandırılmasına neden olacak uygulamalar son dönemlerde hızla artmaya başlamıştı. Belli güçlerin güdümüne girerek onlarla organik bağlar kurarak süreçte bu güçlerin bayisi gibi hizmet verecek bir yapılanmaya eczacı örgütleri yıllardır karşıdır. Eczaneler arasında farklı satış koşulları yaratarak, ekonomik güç açısından eczaneler arasında uçurumlar, keskin ayrımlar yaratacak bu uygulama krizle beraber çok daha belirgin olmaya başladı. Dağıtım kanalları, eski dönemlerde

mesleğe ve eczacıya gösterdikleri saygı ve hoşgörüyü krizi bahane ederek göstermez oldular. Eczacının ekonomik gücü ile orantılı farklı satış koşulları ve farklı imtiyazlar gündeme gelerek, küçük ve orta ölçekteki eczanelerin sistem içinde yaşama, hayatiyetlerini sürdürme şansı son derece azalmıştır. O nedenle; katılımcı, paylaşımcı ve eşitlikçi prensiplerle çalışan, eczacının ekonomik ve sosyal örgütü olan Eczacı Kooperatiflerine her zamankinden çok daha fazla gereksinimimiz var. Eczacı Kooperatiflerinin ekonomik yapılarının güçlendirilmesi ile eczacılarımızın ekonomik krizlerden en az etkilenmesi sağlanacaktır. İlaç pazarında yüzde 9.57'lik (3) pazar payına sahip Eczacı Kooperatiflerinin sıg düşüncelerden arınması gereken eczacı tabanının desteği ile tekrar eski konumlarına dönmesi (yüzde 35'lere) hem kurumların hem de eczacı tabanı için yaşamsal önem arz etmektedir. Eczacı Kooperatiflerin ekonomik yapıları, güçlendiği oranda, kooperatiflerin dayanışma yönü çok daha belirgin ortaya çıkacaktır. Eczacı Kooperatiflerinin şu andaki varlığı bile ilaç pazarının eczacı tarafından kontrolü ve denetlenebilmesi açısından önemlidir. Bir örnek vereyim; Katma Değer Vergisi'nin yüzde 17'den yüzde 18'e çıkarıldığı dönemde eğer Eczacı Kooperatifleri olmasa idi yüzde 1 K.D.V farkı diğer dağıtım kanalları tarafından eczacıya fatura edilecekti. Eczacı Kooperatiflerinin bu uygulamada eczacıdan yana tavır alması nedeni ile diğerleri de

farklı bir uygulama içine giremediler. Alanda Eczacı Kooperatiflerinin varlığı olmasaydı, eczacının cebinden ortalama bir hesapla 8 trilyon TL sı dağıtım kanallarına gidecekti. Bu son örnekte Eczacı Kooperatiflerinin ne derece **olmazsa olmaz** bir kurum olma özelliğinde olduğunu gözler önüne seriyor.

Eczacılarımız, krizin etkileri ile uğraşırken yine bu dönemde eczacının nakit girdilerinde önemli bir paya sahip bebek mamalarında farklı uygulamaya giden firmalar belirdi. Bebek mamaları pazarında yüzde 67 oranında pay alan bir firma, ürünlerini eczane dışında diğer pazarlarda pazarlamaya yöneltti. Bebek sağlığının önemini göz ardı eden, daha çok tüketip, daha çok kar etme mantığı içindeki bu firmaya eczacılarımızın alet olmayacağı açıktır. Onlara en güzel cevabı marketlerden mama almayan ebeveynlerin vereceğini düşünüyorum.

Ekonomik krizin eczacıya etkilerinden bir diğeri, işletme giderlerinde oluşan anormal artışlardır. Siyasi erk tarafından uygulanan ekonomik program gereği iğneden ipliğe yapılan zamlar toplumu bunaltırken, eczacının işletme giderlerinde de artışlara neden oldu. Eczacının giderleri minimum yüzde 50 arttı. Bu artışlarda eczacıyı olumsuz etkiledi. Ayrıca, özlük hakları ve aldıkları ücretler bakımından kriz öncesinde bile zorlukla geçinmeye çalışan ücretli eczacılarımız kriz sonrasında aldıkları ücretlerin yüzde 100 oranında erimesi ile krizin bedelini en ağır ödeyen ke-

simimiz olduklar. Özellikle, özel sektörde çalışan meslektaşlarımız bir yanda krizin şokunu atlarmaya uğraşırken diğer yanda işten çıkarılır mıyım korku ve endişesini de beraber yaşıyorlar. Patron takımı ise işten atılma kozunu iyi oynayarak ücretlerde iyileştirme yapma gereği duymamaktadır. Devlet ise verdiği yüzde 18 zam oranı ile insanına, sağlık çalışanına nasıl baktığını örneklemektedir.

Sonuç:

2001 yılı enflasyon rakamının yüzde 70'lerin altında olmayacağı görülmektedir. 2002 yılında da enflasyonist bir politika izlenerek reel sektörün ayağa kaldırılmasına uğraşılacaktır (4). Uygulanan enflasyonist politikalar sonucunda ilaç fiyatlarının da artacağı göz önüne alınarak sosyal güvenceden yoksun vatandaşlarımızın ilaç gereksinmelerinin karşılanması nerede ise imkansızlaşacaktır. Enflasyonla mücadele bir başka bahara kaldığından, yeni eczane açacak meslektaşlarımızın eczane açma maliyetinin eskiye oranla daha fazla sermaye gerektiği gerçeğini göz önüne alarak girişimde bulunmaları, eczane eczacılarımızın sermayelerini güçlendirmeleri ve kurum ilaç ödemelerindeki olası gecikmeleri göz önüne alarak, ilaç alımlarına dikkat edip, rasyonel (akılcı) ilaç alım politikalarına yönelmeleri (stok maliyet hesabı yapacaklar), ayrıca likide kalıp, birikimlerini her an paraya çevrilebilir bir enstrüman da tutup

gerektiğinde işletme sermayelerine katkı yapmaları gerekecektir. Bu arada, sosyal ve kültürel aktivitelerinden ödün vermeden tasarrufa yönelerek gereksiz harcamalar yapmamaya özen göstermeleri gerekir.

Her ne kadar bir kısım meslektaşımız kendini küçük burjuva zannetmekte ise de; emek kesiminin bir parçası olarak (en azından ben böyle düşünüyorum) sınıf bilincinin meslek tabanında yerli yerine konması gerekiyor. Halkımızın çıkarları ve eczacılarımızın hakları bir potada harmanlanarak bir politika geliştirip, taleple-

rimizi somutlaştırıp, örgütlü gücümüzü artırarak, toplumsal muhalefet alanında ağırlıklı bir yer edinip, taleplerimizi dikkate alacak ve hayata geçirecek bir siyasal yapı yaratılması ve iktidara taşınmasında yer almak gerekiyor diye düşünüyorum. □

KAYNAKLAR :

- (1) Yüksel, Şahika (2001), Çapa Tıp Fak. Psikiyatri ABD Başkanı (BİA ile röportaj)
- (2) (4) Börtüçene İcen. (Konjonktür Raporu).
- (3) İMS Temmuz 2001 Raporu.